

# **Omgaan met collega's met ASS (Autisme Spectrum Stoornis)**

Voor medewerkers en leidinggevenden



## Wat is ASS?

ASS staat voor een Autisme Spectrum Stoornis. ASS is van bij de geboorte aanwezig en beïnvloedt alle levensdomeinen. Iemand met ASS heeft voornamelijk moeilijkheden bij het verwerken van cognitieve, taalkundige, motorische en sociale vaardigheden.

Er is sprake van moeilijkheden in **2 categorieën**:

- Sociale interactie / communicatie
- Verbeeldingsvermogen

ASS is vaak niet meteen zichtbaar. De persoon met ASS is er zich niet steeds van bewust. De uiting is niet altijd even groot. De persoon met ASS heeft vaak ook al leren omgaan met sommige beperkingen en gaat ze hierdoor compenseren of/en camoufleren, waardoor dit voor de buitenwereld op het eerste zicht niet altijd zichtbaar is.

Op lange termijn is het vaak echter moeilijk om 'dit masker' te blijven volhouden. Onder periodes van stress komt dit meer tot uiting. Dit camoufleren of overcompenseren kost veel tijd en energie en kan ook zelfs leiden op termijn tot burn out of depressie.

*“Autisme is geen bug in de software, het is een ander soort informatieverwerkingssysteem”*

## Kenmerken ASS

**Communicatie:** mensen met ASS hebben moeite om zich in te leven in een ander. Eigen emoties kunnen ze moeilijk herkennen. Ook begrijpen ze de emotie van een ander niet. Ze kunnen iemands gedrag moeilijk voorspellen.

**Problemen met taal:** mensen met autisme nemen alles letterlijk. Vaak begrijpen ze de dubbele betekenis van een grap niet. Synoniemen en uitdrukkingen kunnen voor verwarring zorgen. Ze gebruiken woorden of zinsdelen op een eigenaardige manier, ze vinden moeilijk een gespreksonderwerp of ze hebben het moeilijk om hulp te vragen,...

**Fixaties:** er is sprake van herhalend gedrag en beperkte interesses. Bijvoorbeeld: ronddraaiende dingen zoals molens en wasmachines, speciale hobby's, verzamelen. Ze kunnen sterk gericht zijn op feiten en weetjes.

**Aandacht voor detail:** mensen met autisme verwerken informatie als losse elementen en niet als een geheel. Bijvoorbeeld: ze horen een klein onderdeel van een verhaal en snappen de clou niet. Of ze zien een klein dingetje waar ze op gefixeerd raken. Zonder het grote geheel te overzien.

**Moeite met plannen en weerstand tegen veranderingen:** mensen met autisme vinden het moeilijk om te overzien hoe hun dagritme eruit ziet. Als er plotselinge veranderingen zijn, kunnen ze daar in paniek van raken en stress krijgen (soms gillen, agressief of druk gedrag).

## Sterktes ASS

Mensen met ASS hebben een heel eigen manier om de wereld te begrijpen en informatie te verwerken en dat levert ook voordelen op:

- Sterk analytisch vermogen met oog voor detail
- Gevoel voor orde
- Gedreven en betrouwbaar
- Consequent in gedrag en het naleven van afspraken
- Geen verborgen agenda's, wel 'recht door zee' en loyaal
- Concrete, eerlijke en oprechte feedback
- Houden zaken het liefst formeel en logisch
- Sterk geheugen voor technische feiten.

## Hoe ga ik om met collega's met ASS?

**Wat kan ik doen, als collega of als leidinggevende?**

- **Wie is wie**
  - Geef duidelijk aan wie is wie in de organisatie, op de dienst
  - Geef duidelijk aan tot wie ze zich kunnen richten voor verschillende soorten vragen of info
  - Stel nieuwe collega's altijd duidelijk voor
- **Taken en prioriteiten**
  - Benadruk de taken en prioriteiten en zet ze op papier
  - Laat de persoon met ASS nota's maken of procedures zelf verduidelijken en uitbreiden voor eigen gebruik
  - Geef zo weinig mogelijk of geen extra taken tussendoor: dat kan ervoor zorgen dat andere taken vergeten worden of dat de planning in gedrang komt of bv. een lunch wordt overgeslagen
- **Plannen en organiseren**
  - Volg nauw op: voer regelmatig een gesprekje of maak een opvolgsysteem op bv. Exceldocument
  - Stel samen kleine overwinningen of evaluatiepunten op
- • **Prikkelreductie**
  - Stel een sensorisch profiel op: wat stoort een persoon met ASS in zijn omgeving? Geluiden, geuren, licht, ... afleiding?

- Wees authentiek , verduidelijk je gevoel (bv. zeg gerust dat je je nerveus voelt):  
Personen met ASS zijn vaak ook gevoeliger en meer beïnvloedbaar voor stemmingen of stress van de omgeving.
- Kondig aanrakingen vooraf aan
- Moedig gebruik van oordopjes aan of sta open voor meldingen over prikkels uit de omgeving (knipperende tl-lampen, geluid printer, ...)
  
- **Een gesprek voeren**
  - Plan een gesprek op voorhand in
  - Verduidelijk de context van het gesprek: wil je informeren, iets bevragen, helpen, gewoon praten, of is het een evaluatie- of functioneringsgesprek?
  - Structureer je boodschap, gebruik korte zinnen en bedruk de essentie
  - Vermijd beeldspraak
  - Doe geen twee dingen tegelijk bv. noteren en praten,...
  - Noteer samen of zodat de persoon kan volgen: dit kan helpen bij overzicht
  - Doe wat je zegt: bv. toon ook dat vertrouwelijke documenten in een map in de kast opgeborgen worden
  - In gesprek: benoem onverwachte zaken bv iemand die binnenkomt, een plots geluid
  - Indien informatie tijdens gesprek of sociale omgang niet gepast is, geef dit op een correcte neutrale manier terug aan de persoon
  - Laat de medewerker gebruik maken van een laptop tijdens vergaderingen
  
- **Zorg voor visuele verheldering**
  - Werk met pictogrammen, foto's, tekeningen, schema's,...

## **Hoe kan je de persoon met ASS helpen om zich aan te passen?**

- **Vaardigheden aanleren**
  - Op maat van individu
  - Functioneel: wat nodig is in job, in dagelijks functioneren
  - Zo dicht mogelijk aansluiten bij de leefwereld; nut en zinvolle aantonen (wat zit er voor hen in)
  - Denk aan generaliseerbaarheid
  - Stap voor stap (taakanalyse)
  - Bij laag stressniveau
  - Soft skills (communicatievaardigheden, sociale vaardigheden, conflicthantering, plannen en organiseren, keuzes en beslissingen nemen)
  
- **Feedback**
  - Geef duidelijk feedback

- Geef een negatieve boodschap direct en concreet
- Geef aan als bepaalde communicatie onaangepast is of niet relevant
- Geef alternatieven
- Hou er rekening mee dat de medewerker subtiele, impliciete emoties of verwachtingen (over taken of extra taken) niet kan waarnemen in gesprekken.

## Meer info

[www.authentisme.be](http://www.authentisme.be)

[www.autismevlaanderen.be](http://www.autismevlaanderen.be)

## Bronnen

<http://autismelienbaekelandt.blogspot.be/p/autismespectrumstoornis-ass.html#!/p/autismespectrumstoornis-ass.html>

[http://www.autiwerkt.be/basisinfo\\_autisme/wat\\_zien\\_we\\_kenmerken\\_van\\_ass](http://www.autiwerkt.be/basisinfo_autisme/wat_zien_we_kenmerken_van_ass)

<http://mens-en-samenleving.infonu.nl/pedagogiek/154000-theory-of-mind-vermogen-om-je-te-verplaatsen-in-een-ander.html>

<http://succesvolautisme.eu/portfolio/centrale-coherentie/>

